

Pr. asist. univ. drd. Ionel C. Ostache

ASPECTUL MORAL AL DRAGOSTEI ȘI SOLIDARITĂȚII FAȚĂ DE APROAPELE

Dragostea față de aproapele nu trebuie să ni se înfățișeze ca o atitudine pasivă față de lipsurile și nevoile acestuia. Ea trebuie să fie însoțită întotdeauna de fapte, care să-i dea conținut, viață.

Milostenia (dania, donația) este o formă clară prin care se poate manifesta dragostea față de aproapele. Sfânta Scriptură este categorică în acest sens: „*Iar cine are bogăția lumii acesteia și se uită la fratele care este în nevoi și își închide inima față de el, cum rămâne în acela dragostea lui Dumnezeu? Fiii mei, să nu iubim cu vorba, numai din gură, ci cu fapta și cu adevărul*“ (I Ioan 3, 17-18).

Dragostea este o virtute specifică creștinismului și trebuie să fie ridicată la înălțimea jertfei de sine pentru binele aproapelui, după pilda Mântuitorului.

Noi avem o jertfă mai ușoară: să împărțim cu cei lipsiți toate bunurile pământești care depășesc nevoile noastre zilnice de trai¹.

Nu există iubire adevărată față de aproapele acolo unde primează doar economicul, banul, unde lipsesc actele de binefacere și dreptate socială, unde sunt discrepante grave și adânci între membrii societății. Clement Alexandrinul spune că „... în aproapele tău trebuie să vezi pe Dumnezeu“².

În aproapele adevăratul creștin nu vede un străin. El vede un fiu al Tatălui Cereșc, deci un frate cu aceleași drepturi ca și cele ale sale. Un frate de care depinde propria sa mântuire, căci fără el nu se poate apropia de Dumnezeu pe calea cea sfântă a iubirii. Un frate care-i înlesnește verificarea propriei sale credințe, în vederea dobândirii vieții celei veșnice.

1. Pr. prof. dr. Sofron Vlad, *Atitudinea Bisericii Ortodoxe față de problemele sociale*, în rev. „Studii teologice“, VI (1954), nr. 3-4, p. 165.

2. Apud pr. prof. dr. Ioan Gh. Coman, *Frumusețile iubirii de oameni în spiritualitatea patristică*, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1988, p. 30.

Porunca iubirii aproapelui este esențială, ea sintetizând toată Evanghelia, toată credința și toată trăirea creștine. „Ea este drumul spre Dumnezeu, căci în aproapele, creștinul iubește și ajută pe Împăratul Suprem, Acela care la Parusie va face cauză comună cu toți flămânzii, însetații, goii, pribegii, bolnavii și asupriții întâlniți de orice om în viața pământească”³.

Fapta de milostenie are caracterul unei restituiri: cel bogat întoarce paguba pe care a făcut-o semenului său prin abuz, furt, camătă. Faptele de milostenie spală conștiința de păcate; ele sunt remediul principal al pocăinței.

Ajutorarea la suferință se face evitând orice ofensă. Altfel la suferință se adaugă suferință. Noi suntem chemați să ajutăm aproapele, nu să-l judecăm. Nu ni s-a poruncit să înfruntăm săracul pentru lenea sa, ci să venim în ajutorul sărăciei sale.

„Săracul n-are decât o singură recomandare: sărăcia lui. Poate fi cel mai pervers dintre oameni; dar, dacă n-are pâine trebuie să-i astâmpărăm foamea; chiar de-ar fi om de nimic și rău, de-ar fi vrednic de dispreț. Hristos îți va socoti plata ca și cum El ar fi primit prin acela binefacerea”⁴.

Demnitatea milosteniei este garantată, pe de altă parte, de primitorul ei, care sub înfățișarea săracilor este Hristos. De aceea să nu ne uităm la săracul care primește, ci la Dumnezeu care întoarce darul. Răsplata iubirii se dă la judecata de apoi, când cei iubiți și miluiți se vor constitui în apărători ai binefăcătorilor lor.

Dragostea față de aproapele se poate manifesta prin ajutorarea săracilor în împrejurările concrete ale vieții cu ocazia unor calamități, cum ar fi: cutremure, inundații, taifunuri, uragane, războaie. La judecata viitoare Judecătorul va cântări ce a făcut fiecare în viața de aici și va spune celor ce au ajutat pe cei aflați în nevoi: „*Veniți, binecuvântații Tatălui Meu, moșteniți împărăția pregătită vouă de la întemeierea lumii. Căci flămând am fost și Mi-ați dat să mănânc; însetat am fost și Mi-ați dat să beau; străin am fost și M-ați primit; gol am fost și M-ați îmbrăcat; bolnav am fost și M-ați cercetat; în temniță am fost și ați venit la Mine*” (Matei 25, 34-36).

Facerea de bine trebuie să se manifeste în orice împrejurare și nu numai la nevoie, deoarece ea duce la pace, armonie și propășirea dragostei. „*Luați*

3. Pr. magistr. Constantin N. Galeriu, *Iubirea dumnezeiască și judecata din urmă*, în „Ortodoxia”, XI (1959), nr. 2, p. 185.

4. Pr. prof. Dumitru I. Belu, *Un aspect mai puțin luat în seamă al iubirii de semeni*, în „Studii teologice”, X (1958), nr. 5-6, p. 343.

seama să nu răsplătească cineva răul cu rău, ci totdeauna să urmați cele bune unul față de altul și față de toți“ (I Tes. 5, 15).

Creștinul trebuie să fie altruist față de aproapele, să-l susțină atunci când este slab: „*Datori suntem noi cei tari să purtăm slăbiciunile celor neputincioși și să nu căutăm plăcerea noastră. Ci fiecare dintre voi să caute să placă aproapelui său, la ce este bine, spre zidire*“ (Romani 15, 1-2).

Iubirea curată față de aproapele, fără viclenie, aduce întotdeauna iertare. „*De-ți va greși fratele tău, dojenește-l și de se va pocăi, iartă-l. Și chiar dacă îți va greși de șapte ori într-o zi și de șapte ori se va întoarce către tine, zicând: Mă căiesc, iartă-l*“ (Luca 17, 3-4).

Tot din iubire față de aproapele trebuie să facem rugăciuni și să ne solidarizăm cu el în boală și suferință ca să dobândim vindecare: „*Mărturisiiți-vă deci unul altuia păcatele și vă rugați unul pentru altul, ca să vă vindecați, că mult poate rugăciunea stăruitoare a dreptului*“ (Iacov 5, 16).

În caz de nevoie trebuie să ne jertfim pentru aproapele, așa cum a făcut Hristos pentru noi. „*Întru aceasta am cunoscut noi iubirea: că El Și-a pus sufletul pentru noi; datori suntem și noi ca sufletele să ni le punem pentru frați*“ (I Ioan 3, 16)

Din solidaritate față de cei săraci, Sfântul Vasile cel Mare zidește vasilialele sau așezămintele de binefacere iar mai târziu apar, bolnițele, spitalele creștine, azilurile, orfelinatele ca o grijă permanentă a Bisericii pentru cei în suferință. A fi solidar și răspunzător pentru semen, înseamnă a fi hotărât să îl ajuți cu răbdare și perseverență.

Facerea de bine față de aproapele constă nu numai în a dori sincer binele aproapelui, dar și în a interveni cu hotărâre spre a-l ajuta efectiv în lipsurile și nevoile lui.

După dimensiunea interioară, facerea de bine constă în dorința sinceră și dispoziția de a face bine semenilor, iar după aspectul extern, ea constă în ajutorarea practică, efectivă, cu fapta a semenilor noștri. Iubirea față de aproapele a fost înțeleasă mai ales ca voință și deprindere de ajutorare practică a semenilor loviți de suferințe. A fost înțeleasă ca efort de a cerceta pe semenii în necazurile și lipsurile lor, de a-i mângâia, de a-i ajuta efectiv să-și biruie necazurile prezente. Credinciosul creștin este convins că în fața lui Dumnezeu el este chemat să răspundă nu numai de sine ci și de semenii de care e legat în comunitate de viață și de slujire. Creștinul trebuie să-l slujească pe aproapele, bucurându-se, sincer și până la sacrificiul total, fără să pretindă ceva pentru aceasta.

Milostenia, filantropia sau caritatea nu se rezolvă printr-o atitudine sentimentală de compătimire, de milă față de celălalt, nu se pot rezuma doar la o participare emotivă, pasivă, verbală la suferințele, nevoile și lipsurile celorlalți. Iubirea și solidaritatea față de aproapele cer intervenția promptă prin faptă în sensul - pe de-o parte - al eliminării suferințelor prezente deja în viața semenului, iar pe de alta în sensul promovării acelor condiții care să-l pună pe cel în cauză în situația de a se putea îngriji prin propriile sale mijloace. De obicei solidaritatea este practică de oamenii care cred și iubesc „pe Dumnezeu cu toată inima, cu tot sufletul și cu tot cugetul” (Matei 22, 37).

În ceea ce privește persoana, Biserica nu face discriminări după vreun criteriu rasist, etnic, religios sau de categorie socială, ci se îndreaptă către orice om, deoarece pe toți îi consideră făpturi sau creații ale lui Dumnezeu și de aceea toți sunt chemați să aibă ca Mântuitor pe Unul și același Hristos.

„În truda de a-L imita pe Dumnezeu Care-și revarsă iubirea Sa asupra tuturor, credinciosul năzuie și el să cuprindă în iubirea sa pe orice om”⁵.

Sunt unii care susțin că iubirea față de semen trebuie să fie determinată exclusiv în funcție de suferințele actuale ale celor din jur. Porunca iubirii de aproapele dată de Mântuitorul este limpede. Ea nu ne spune să iubim pe omul necăjit și nenorocit, ci ne îndeamnă simplu să iubim pe orice om, fie că e în strâmtorare, fie că nu. Nu suferința, nu necazurile, nu mizeria conferă cuiva demnitatea de semen al nostru, ci simpla calitate de om.

Semenul nostru este mereu sub amenințarea primejdiei de a cădea și de a-și pierde întreaga agoniseală de îmbunătățire a vieții sale.

Când cade în păcat, putem să-l ajutăm pe semen întărindu-i voința cea bună, încurajându-l prin aprobarea acțiunilor lui bune, prin arătarea bucuriei față de realizările lui pozitive, prin crearea unor condiții menite să favorizeze rămânerea lui pe calea vieții sănătoase. „Actul carității are trei consecințe imediate: ajutorarea materială și spirituală a celui căruia i se dă și iertarea păcatelor pentru cel care dă”⁶.

Idealul suprem al Bisericii este ca toți membrii ei să fie egali, ca toți să poată fi în situația de a ajuta pe aproapele, în spirit comunitar de propășire în bine. Sunt și situații în care trebuie să ne ajutăm unii pe alții nu numai

5. Pr. magistr. Mihai Georgescu, *Virtutea iubirii în teologia Sfântului Maxim Mărturisorul*, în „Studii teologice”, IX (1958), nr. 9-10, p. 607.

6. Pr. prof. Dumitru I. Belu, *op. cit.*, p. 340.

cu fapta, ci și cu cuvântul. Să dăm semenilor un cuvânt cu conținut spiritual al vieții, să-i încurajăm în greutăți, să-i mângâiem în dureri, să le producem bucurii. A avea un om lângă tine înseamnă a avea o putere care micșorează intensitatea durerii proprii. „În cuvânt vine în mine celălalt, cu durerea lui, dar totuși nu se confundă cu mine”⁷.

Solidaritatea prin milostenie sfărâmă lanțurile, risipește întunericul, stinge focul, omoară viermele neadormit, oprește scrâșnirea dinților. Milostenia deschide porțile cerului. „Prin milă a salvat Dumnezeu neamul omenesc, făcând rob pe Fiul Său pentru noi”⁸.

Nu trebuie să renunțăm nicicând la iubire, să o părăsim chiar dacă aflați pe culmile disperării, tristețile ar întuneca izvorul luminos al ființei noastre. „Prin orice se poate cădea în păcat în lumea aceasta, numai printr-o mare iubire nu”⁹.

Ca model al iubirii supreme trebuie să-L avem pe Hristos. Ce L-a determinat pe Fiul lui Dumnezeu să lase frumusețile cerești și pe Tatăl ca să vină pe pământ pentru a-și lua Crucea grea de suferință dacă nu iubirea? Luând ca pildă jertfa de pe Crucea Mântuitorului, care radiază iubire, și noi prin iubirea noastră de aproapele trebuie să dovedim că suntem fii ai iubirii. Dragostea creează sentimentul de solidaritate interumană. „Dragostea e curată de orice întinăciune, e ca o albină care adună și depozitează numai mierea binelui, e mai duioasă ca o mamă și mai bogată ca o stăpânitoare; ea schimbă în bine firea lucrurilor de care se atinge”¹⁰.

În viață întâlnim două feluri de iubire; a) fizică, trupească, senzuală și b) agapică, spirituală sau duhovnicească. Prima e specifică întregului neam omenesc. În mod normal ea e prezentă oriunde e prezent omul. Cea de-a doua e specifică modului de viață creștin. Iubirea agapică nu se realizează decât prin ieșirea din cercul îngust al intereselor egoiste și prin orientarea către celălalt, prin intrarea în comuniune cu el. În timp ce dragostea fizică, erotică se ghidează după criteriul selectiv, ea îndreptându-se numai spre

7. Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Iubirea creștină*, Editura Porto-Franco, Galați, 1993, p. 100.

8. Pr. magistr. Constantin N. Galeriu, *op. cit.*, p. 186.

9. Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Filocalia Sfintelor nevoițe ale desăvârșirii*, vol. II, trad. de pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, ediția a II-a, Editura Harisma, București, 1993, p. 62.

10. Pr. prof. Ioan Gh. Coman, *Actualitatea Sfântului Ioan Gură de Aur*, în „Studii teologice”, VII (1955), nr. 7-8, p. 549.

anumiți subiecți, spre subiecți preferați, iubirea agapică nu are preferințe ci, se îndreaptă spre orice om credincios, spre orice om în general, este universală. Iubirea agapică este iubirea creștinului practică după modelul divin: „După cum Dumnezeu Își îndreaptă iubirea asupra tuturor, fără deosebire, făcând ca soarele Său să răsară peste cei răi și peste cei buni și trimițând ploaie peste cei dreپți și peste cei păcătoși, la fel și credincioșii creștini sunt chemați să-și manifeste dragostea față de orice om, indiferent de apartenența lui etnică, rasială, ideologică“¹¹.

Credinciosul creștin primește iubirea agapică precum un dar: *...dragostea este de la Dumnezeu și oricine iubește este născut din Dumnezeu...* (I Ioan 4,7).

În regimul iubirii agapice, ceilalți semenii nu pot fi degradați la rang de obiecte care să fie manipulate ca niște instrumente în vederea satisfacerii unor interese egoiste. Iubirea agapică este iubirea lepădării de sine, a asumării celuilalt, cu grija și preocuparea sa, a sacrificiului de sine în folosul celuilalt. „Iubirea înseamnă pentru subiectul iubitor acceptarea unei înalte responsabilități pentru celălalt“¹².

Iubirea omenească își are izvorul în iubirea dumnezeiască. Temeiul ni-l dă nouă, creștinilor, Sfântul Grigorie de Nyssa, care învață: „Creștinismul este o imitare a naturii divine“¹³. Iar Dumnezeu este iubire absolută, Însăși Iubirea din Ființa Lui.

Cel ce va iubi pe semenii, va fi și el iubit de Dumnezeu. „La iubirea și la unirea desăvârșită cu Dumnezeu și cu semenii vom ajunge în viața viitoare dacă ne vom strădui în viața de aici“¹⁴. Nu poți iubi pe aproapele dacă nu iubești cu sinceritate pe Dumnezeu și Biserica Sa.

„Beția dragostei de Dumnezeu, experiată la capătul rugăciunii curate, te umple de pornirea de a iubi pe toți semenii, de a-i primi pe toți în inima ta, care se află în inima lui Dumnezeu de a simți în interiorul aceleiași case a lui Dumnezeu - Biserica“¹⁵.

Dragostea și solidaritatea față de aproapele nu trebuie limitate numai la frați, rude, prieteni, cei de același neam și aceeași credință, ci trebuie

11. Pr. prof. Isidor Todoran, *Eros și agapé*, în „Studii teologice“, VII (1956), nr. 3-4, p. 141.

12. Diac. prof. Orest Bucevski, *Învățătura creștină despre iubire și dreptate ca virtuți sociale*, în „Studii teologice“, V (1953), nr. 9-10, p. 582.

13. Apud. Pr. magistr. Constantin N. Galeriu, *op. cit.*, p. 180.

14. *Ibidem*, p. 195.

15. Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Trăirea lui Dumnezeu în Ortodoxie*, Editura Dacia,

să fie extinse la tot omul, să fie universale. Astfel samarineanul din Sfânta Evanghelie n-a ținut cont de neamul celui care căzuse între tâlhari, ci l-a ajutat concret la suferință. Aproapele nostru este orice om, de orice etnie și de oriunde. Oricine poate fi aproapele meu, așa cum eu pot fi aproapele oricui. Dragostea nu cunoaște om și om, ci *omul* - fratele lui Iisus Hristos și fratele nostru.

În noțiunea de „aproapele“ trebuie să intre și dușmanii noștri. Mântuitorul Se exprimă destul de limpede, folosind principiul nonviolentei: „*Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă...*“ (Matei 5, 44).

A iubi numai pe cel ce te iubește este un lucru natural și firesc dar dragostea creștină trebuie să cuprindă și pe vrăjmaș. A răspunde cu dragoste la ură, înseamnă „*a grămădi cărbuni de foc*“ pe capul celui care urăște (Romani 12, 20).

Dragostea face din dușman un prieten: „Aproapele este cel pe care îl simți lângă tine. Cu care nu mai ești singur. Pe care îl faci să nu se mai simtă singur, doi care se apropie, devenind aproapele unul altuia, simt amândoi apropierea. Iubirea se răsplătește prin ea însăși“¹⁶.

Prin dragostea față de aproapele înțelegem comportarea față de semenii noștri ca față de niște frați. Dacă iubește pe Dumnezeu, creștinul nu poate să vatăme pe aproapele său. Nu-i refuză ce i se cuvine, nu-l asuprește, nu-l exploatează, nu-l lasă în suferință, în mizerie sau în stare de sărăcie. Îl tratează ca pe un frate, cu frăția cea adevărată care nu cunoaște fărâncie, nici strâmbătate. Nu-l minte, nu-l înșală, nu-l pizmuiește, nu-i dorește răul, ci, se roagă pentru el, îl ajută, cu inima, cu mintea, dar mai ales cu fapta.

Iubirea aproapelui este, așadar, cununa tuturor virtuților creștine, împlinirea Evangheliei și esența creștinismului. Din dragostea omului față de om izvorăște așezarea cea dreaptă în societate și între popoare; pe dragoste se întemeiază încrederea, se cimentează comunitatea omenească asigurându-se fericirea și bunăstarea.

„Iubirea autentică e întotdeauna un binom care presupune întâlnirea a două ființe, uniunea și comuniunea lor. Inițiată și pornită de la persoană la persoană, iubirea este personalistă, fiecare persoană dezvoltându-se sufletește față de cealaltă persoană. Această dezvoltare reciprocă face ca fiecare

Cluj-Napoca, 1993, p. 113.

16. † Antonie Plămădeală, *Tâlcuri noi la texte vechi*, Editura Harisma, București, 1996,

să participe la bucuriile și suferințele celui alt, să-i simtă prezența, să-l considere ca făcând parte din însăși ființa lui¹⁷.

A nu iubi pe aproapele, înseamnă a nu iubi pe Dumnezeu, iar aceasta este egală cu pierderea mântuirii. Drumul mântuirii trece prin aproapele, cu care Dumnezeu Se identifică. Este de la sine înțeles că această cale a iubirii semenului este singura de urmat ce ne îndreptățește să purtăm numele de creștin. În aproapele, creștinul vede un frate de care depinde propria sa mântuire, căci fără de el nu se poate apropia de Dumnezeu pe calea cea sfântă a iubirii. Solidaritatea cu aproapele vine din iubire, din participarea la toate cele bune și rele; „*Bucurați-vă cu cei ce se bucură, plângeți cu cei ce plâng. Cugetați același lucru unii pentru alții*“ (Romani 12, 15-16).

Părintele apostolic Barnaba îndemna mereu pe păstoriții săi la solidaritate: „Nu trăiți singuratici, închizându-vă în voi înșivă, ca și cum ați fi deja drepti, ci adunați-vă la un loc, cercetând ceea ce este de folos obștesc¹⁸.

Dragostea este un cuvânt dulce, dar mai dulce este fapta izvorâtă din ea. Pentru îmbunătățirea vieții lor fizice și sufletești, oamenii au nevoie unii de alții, de dragostea lor unii către alții. Dragostea apropie pe om de om, pune pe om în slujba omului. Ea realizează unitate și armonie între oameni, pentru că unde este dragoste acolo este unire, omul nu mai este singur, ci împreună cu mulți alții.

Sfântul Vasile cel Mare deduce dragostea și solidaritatea dintre oameni după originea și destinul comun ale neamului omenesc; „Noi toți suntem rude, toți fii ai aceluiași Tată. Dacă îl cauți pe Tatăl duhovnicesc, El este Tatăl din ceruri. Dacă întrebi de obârșia noastră pământescă, mama noastră este pământul, întrucât noi toți suntem făcuți din același lut. Deci firea noastră trupească este înrudită; înrudită este și nașterea după Duh. Semenul tău are de la primul om același sânge ca și tine și a primit de la Domnul același har¹⁹.

Cea mai mare binefacere pe care o revarsă asupra comunității omenești, dragostea creștină este dărâmarea tuturor barierelor ce separă pe oameni.

Iubirea de Dumnezeu este izvorul iubirii de oameni. Nu de la oameni se ajunge la iubirea lui Dumnezeu, ci de la iubirea lui Dumnezeu se ajunge

p. 37.

17. Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Iubirea creștină...*, p. 55.

18. Apud Ignatie Monahul, *Iubirea frumuseții dumnezeiești în scrierile Părinților filocalici*, Editura Mănăstirea Govora, București, 1997, p. 116.

19. Apud Ignatie Briancianinov, *Fărămiturile ospățului*, Editura Episcopiei Ortodoxe

la iubirea de oameni, ultima fiind o prelungire a celei dintâi. Sfântul Isaac Sirul, spune că solidaritatea față de aproapele merge până la jertfă: „Mulți Sfinți și-au dat trupurile lor fiarelor, sabiei, focului pentru aproapele”²⁰.

Fiodor Dostoievski în „Frații Karamazov” prin personajul Markel surprinde aspectul solidarității: „... iubiții mei, bunii mei, de ce mă slujiți ? De se va milostivi Dumnezeu de mine și mă va lăsa să trăiesc, vă voi sluji și eu pe voi, căci fiecare trebuie să slujească altora”²¹.

Cred că s-a inspirat de la Mântuitorul, Care în Evanghelie, a dat pildă de slujire spălând picioarele Sfinților Apostoli și a spus că n-a venit ca să Se slujească, ci ca El să slujească și că cel care va vrea să fie cel mai mare, să fie tuturor slujitor.

Fericitul întru pomenire Antonie, Mitropolitul Transilvaniei a lansat în teologie o sintagmă numită „teologie slujitoare” sau „Biserica slujitoare”, referindu-se la aspectul solidarității creștinilor în Biserică. Părintele Stăniloae spune că omul prin iubire și solidaritate ajunge până la îndumnezeire: „Dumnezeu a creat pe om ca partener posibil al Lui sau pentru a putea lua loc între oameni ca să-i poată ridica prin har”²².

Solidaritatea și iubirea nu se învoiesc cu pierderea nimănui. Nu doresc să ocolească pe nimeni. Nu vor să abandoneze pe nici un om, oricât ar fi el sub povara slăbiciunilor, necazurilor, calamităților naturale, alunecărilor, erorilor, greutăților, bolilor, suferințelor.

Solidaritatea și iubirea pot recupera pe toți creștinii sau chiar și pe alții, pentru a-i reda vieții normale, sănătoase, active și creatoare, făcându-i să se bucure, în comuniune, în Biserică, prin Hristos, în Duhul Sfânt și să se mântuiască.

Dragostea este cununa tuturor virtuților. Dragostea față de aproapele izvorăște din dragostea față de Dumnezeu, deoarece El este comuniune de iubire. Modelul suprem de iubire este Hristos Domnul, Care din iubire față de oameni S-a jertfit pe Sine. După modelul Prea Sfintei Treimi, după mo-

---

Române Alba-Iulia, 1996, p. 7.

20. Sfântul Isac Sirul, *Filocalia Sfințelor nevoițe ale desăvârșirii*, vol. VII, trad. de pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, ediția a II-a, Editura Harisma, București, 1995, p. 202.

21. Fiodor Dostoievski, *Frații Karamazov*, Editura Alcris, București, 1992, p. 221.

22. Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I, ediția a II-a, Editura I.B.M.O. al B.O.R., București, 1996, p. 220.

delul Hristos și după învățătura Sfintei Biserici omul practică dragostea și solidaritatea față de aproapele.

Iubirea și solidaritatea trebuie să fie universale.

Ca și samarineanul milostiv din Evanghelie, omul trebuie să se solidarizeze cu aproapele la nevoie, necazuri, suferințe; în caz de calamități naturale, cutremure, inundații, războaie, boli, molime.

Creștinul trebuie să fie altruist, să-l iubească pe aproapele ca pe sine. Cel ce iubește și face bine prin solidaritate și fapte bune dobândește mântuirea, atât el cât și aproapele. Dragostea și solidaritatea fac bine aproapelui, aduc în societate armonie, pace, progres social, iar la judecata din urmă, Hristos spune că cel ce a făcut bine aproapelui, a făcut chiar lui Dumnezeu. „*Întrucât ați făcut unuia dintre acești frați a Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut*“ (Matei 25, 40).